

מראי מקומות - יומא

נח:

אל המזבח' משמע עד שיצא ויעמוד במזרחו של מזבח ממש, שאז יצא מכל המזבח. וממילא, אם בא עכשיו להזות דרך ימין, זהו בקרן צפונית מזרחית, שזהו עתה לימינו, אבל אם יזה בקרן דרומית מזרחית יהא זה דרך שמאל.

ה. עד דנפיק מכוליה מזבח

הסתפק המקדש דוד (כ"ה, ה', ד"ה לאחר שהזהר), לדעת הסובר אין מערבין לקרנות, ואחר שנתן מדם הפר על הקרנות, צריך לילך לכן ליטול דם השעיר, האם גם אז מתחיל מהקרן שפוגע תחילה. ויסוד הספק הוא, האם הקפידא של 'ויצא אל המזבח' עד שיצא מן המזבח כולו, הוא דוקא בתחלת המתנות, שלא יתחיל עד שיצא מן המזבח כולו, או שהקפידא היא על כל דם ודם, שלא יתחיל ממנו עד שיצא מן המזבח כולו.

ה. מר סבר ילפינן פנים מחוץ ומר סבר לא ילפינן

בביאור הסברא שלא ללמוד פנים מחוץ, כתב השיח יצחק שהוא כמו שאמרו בגמרא, שצריך לחזור לאותו קרן שהתחייב לתת בו תחילה, ולכך צריך לפנות דרך שמאל. עוד ביאר, שכל מזבח הפנימי הוא במקום קרן אחד של מזבח החיצון, ועל כן אין להקפיד בהקפת ימין, ואין למדין זה מזה.

ו. אין מעבירין על המצוות וכו' וכיון

דיהיב בההוא קרן הדר אתי וכו'

כתב הטורי אבן (מגילה א) להוכיח מסוגייתנו, שאפילו אם כבר עבר המצוה, כיון שכבר חל עליו הדין שאין מעבירין על המצוות, יש עליו חיוב לחזור לאותה מצוה שנתחייב תחילה. ואף אם עתה יש לפניו מצוה אחרת, אין אומרים לו לעשות מצוה זו תחילה, אלא צריך לעשות המצוה שחלה עליה כבר הדין שאין מעבירין תחילה. שהרי בסוגייתנו, על ידי שהוא חוזר לקרן מערבית דרומית הוא עובר על הדין של כל פינות שאתה פונה וכו', אלא מוכח שהדין של אין מעבירין שנתחייב בה כבר עדיף. [ויש להעיר, שלכאורה נתבאר בגמרא, שאין למידין זה מזה, ואין כאן דין של כל פינות וכו' וצ"ע].

ולגבי עיקר חידוש הטורי אבן, שאפילו אם יש מצוה אחרת לפניו צריך להקדים המצוה שעבר עליה, בדברי המשנה ברורה (סי' כ"ה, סק"ה) מבואר לכאורה לא כך, שכתב שאם פגע בתפילין קודם הטלית, הדין הוא שצריך להניח התפילין תחילה, ואם עבר ועזב התפילין, ונטל הטלית בידו, שוב אסור לעזוב הטלית וליטול התפילין, אלא יתעטף בטלית תחילה. ובשער הציון שם כתב שהוא פשוט. אבל מדברי הטורי אבן מוכח לכאורה לא כך.

א. ויצא אל המזבח אשר לפני ה' זה מזבח הזהב

פירש רש"י, שמזבח החיצון אינו לפני ה'. וכתב הגבורת ארי, שאין כוונת התנא לומר שזהו המקור שמזין על מזבח הפנימי, שהרי כתוב בפירוש 'וכפר אהרן על קרנותיו מדם חטאת הכפורים', אלא שמפרש את סדר הפסוקים.

ב. התחיל מחטא ויורד

פירש רש"י, וכשהוא נותן באצבע כנגד חודה של קרן ונותן מתנה ארוכה ומשוכה וכו'. וכתב החזון איש (או"ח קכ"ו, ל"ח) לדייק מדברי רש"י, שאין מצות הזאה על הקרנות, אלא מצות נתינה בלבד, ורק על הפרוכת ועל טהרו של המזבח צריך הזאה, אבל על הקרנות צריך נתינה. אבל מדברי הרמב"ם (מעשה הקרבנות ה', י"ג) דייק שצריך הזאה גם על הקרנות. וכתב שמדברי הרמב"ם נראה שפירש 'מלמעלה למטה' היינו שידו למעלה והדם נופל למטה, ו'מלמטה למעלה' היינו שידו למטה ומזה ממעל לידו. וכתב שם להקשות על רש"י, שלכאורה דורשים את תיבת 'וזהה' שהולכת גם על 'ונתן', ואם כן לכאורה צריך להזות גם על הקרנות, וכתב, שיתכן בכוונת רש"י שמחטא ויורד אחר שהזהר, וצריך עיון.

ג. מהיכן היה מתחיל וכו' דברי רבי עקיבא וכו'

פירש רש"י, שלדעת רבי עקיבא היו שתי פרוכות, החיצונה פרופה מן הדרום, ולכך בא למזרחית דרומית, אבל רבי יוסי הגלילי סובר שלא היתה אלא פרוכת אחת פרופה מן הצפון, ולכן התחיל במזרחית צפונית. ותמה הרש"ש, שהרי בינתיים הזה על הפרוכת כנגד הארון, שהוא באמצע, וכיצד תלויה מחלוקתם באיזה רוח היתה הפרוכת פתוחה. וכתב, שכיון שבשעה שיצא היה סמוך לאותו קרן, צריך שישוב לשם אחר שגמר מתנות הפרוכת, וכשהסברא שאמרו להלן לדעת רבי עקיבא שמקיפין לשמאל.

אבל הצ"ח (א) תירץ, שאף שהזאת הפרוכת צריכה להיות כנגד בין הבדים, אבל אינה צריכה להיות באמצע בין הבדים ממש, וכל אותן אמתיים וחצי שבין הבדים שווים במעלה. וכיון שכן, מסתמא במקום הראשון במשך אמתיים וחצי שפגע תחלה שם נתן הדם, ונמצא עדיין מצד המזבח הפנימי, שהיה רק אמה על אמה, ולכך מחלוקת רבי עקיבא ורבי יוסי הגלילי תלויה באיזה צד יצא מקודש הקדשים, שהרי פגע באיזה צד של המזבח תחילה.

אך התוספות ישנים (נט. ד"ה מר סבר) ותוספות הרא"ש (שם) כתבו, שגם רבי יוסי הגלילי סובר ששתי פרוכות היו, ויצא מן הדרום. אלא שנחלקו בזה, שלרבי יוסי הגלילי הלשון 'ויצא